

Klarinet Konçertosu, La Majör (KV622)

Work Title	Clarinet Concerto
Alternative Title	
Composer	Mozart, Wolfgang Amadeus
Opus/Catalogue Number	K.622
Key	A major
Movements/Sections	3 movements
	I. Allegro
	II. Adagio
	III. Rondo. Allegro
Year/Date of Composition	1791
Average Duration	28 minutes
Composer Time Period	Classical
Piece Style	Classical
Instrumentation	Solo: clarinet
	Orchestra: 2 flutes, 2 bassoons + 2 horns + strings

Mozart pek çok konçertoyu çeşitli çalgılar için bestelemiş ve bu çalgıları türlü nedenlerle seçmiştir. Piyano konçertolarını çoğunlukla kendisi ya da bayan öğrencileri için yazmış; keman konçertolarını, 1770'ten itibaren Salzburg Piskoposluğu'ndaki konsert maysterliği görevi dolayısıyla bestelemiştir. Üfleme çalgıları içeren oda müziği ve konçertoları da, çeşitli kişilerce kendisinden istenmiştir. Korno konçertolarını, "eşek" lakabıyla andığı, Salzburg saray orkestrasından arkadaşı kornist Joseph Leutgeb için, flüt konçertolarını Mannheim'da tanıştığı Hollandalı De Jean için, obua konçertosunu Salzburg'da çalan İtalyan Giuseppe Ferlendis için, fagot konçertosunu kendisine üç tane ismarlayan, ancak bir tane alabilen amatör fagotçu Baran Thaddeus von Dürnitz için, klarinetli beşli (KV581) ile son konçertosu olan Klarinet Konçertosu'nu da arkadaşı virtüöz Anton Stadler için bestelemiştir.

Mozart 1777 yılında Mannheim'dan babasına yolladığı mektupta şöyle yazar: "Ah bir de klarinetlerimiz olsaydı – inanamazsınız flütlerle, obualarla ve klarinetlerle bir senfoni nasıl harikulade bir etki yapardı". 1700'lerde

bulunan, 1750'lerde orkestraya alınan ve çalınması çok zor kabul edilen klarineti Mannheim orkestrasına Johann Stamitz sokmuştu. O ve oğlu Carl Stamitz (1746-1701) bu çalgı için konçertolar bestelemiştir. 1781 yılında da Mozart, Stadler kardeşlerden ilk kez duyduğu bassethorn'u da içeren iki klarinetli, dört kornolu, iki fagotlu ve kontrbaslı bir serenad (KV370a) yazmış ve bunu – Roger Hellyer'e göre – 4 Ağustos 1782'de nikah töreninde Constanze'ye hediye etmişti. 1788 Sonbaharında son üç senfonisini ve büyük trionunu bitirdikten sonra fiziksel ve yaratıcı gücü azalmış olan Mozart, ancak 1789 yılında yine kendini toplayabildi. 1790 başındaki Cosi fan tutte Operası'nın yorumunu izleyen parasal güçlüklerle dolu günlerde yaşamının son 15 ayına başladı. Bu süre içinde, 1791'in 28 Eylül'ü ile 15 Kasım günleri arasında – belirlenemeyen bir tarihte – şöyle bir kayıt düştü: "Yaşlı Herr Stadler için bir klarinet konçertosu. Eşlikte iki keman, viyola, iki flüt, iki fagot, iki korno ve baslar."

Viyanalı klarinetçi Anton Stadler (1753-1812) ve Johann Stadler (1755-1804) kardeşlerin ikisi de hem klarinet, hem de bassethorn çalıyordu.

1690'da Nürnbergli Johann Denner'in icat ettiği, 1720'de oğlunun geliştirdiği, yüzyıl ortalarında iki kapakçık daha eklenerek iyileştirilen klarinet, daha gelişmesini sürdürürken, 1770'te Passau'da Mayrhofer; Almanca Bassethorn (Basset=küçük bas ile horn=korno kelimelerinin birleşmesiyle) adını verdiği klarinet ailesinden yumuşak sesli tenor bir üfleme çalgı icat etmişti. Stadler kardeşler 1780'lerde bu çalgıyı geliştirmiş, sesinin sınırını (tessitura'sını) iki kapakçık ekleyerek bir üçlü (terz) artırmış, yarım ay biçimi eğri şekline karşın daha etkili çalınmasını sağlamışlardı. Mozart, arkadaşı Stadler'in bu alışılmamış ton genişliğine, peslerde dokunaklı, tizlerde koloratura ses rengine sahip çekici çalgısı için yazmaya karar vermiş, bu çalgıyı konçertosunda duygulu bir insan sesi gibi değerlendirmişti.

Kendisi gibi bir mason olan arkadaşı, İki kardeşten büyük olan Anton Stadler'e ithaf edilen konçertoya Mozart'ın zaman başladığı belli değildir. 1784'te KV452 Beşli'nin yorumuna katılan, 1789'da Klarinetli Beşli'nin (KV581) solo partisini çalan ve Mozart'ın La Clemenza di Tito operasında özellikle kendisi için yazılan bassethorn partileriyle büyük alkış alan Anton Stadler, bu konçertoyu da – başarılarına güvenerek kendisini saray orkestrasından emekli yaptırdıktan sonra yararına düzenlenen – Prag konserinde, 16 Ekim 1791 günü seslendirdi. Mozart 7 Ekim 1791'de eşine yazdığı mektupta, koyu kahvesini içip, iyi cins tütününü tellendirdikten sonra Stadler'in rondosunun (konçertonun son bölümünün) orkestrasyonunu tamamlar gibi hale geldiğini belirtir. Olasılıkla Mozart, Stadler'in ilk emeklilik konserine konçertoyu rahatlıkla yetiştirmek için, esrarengiz bir ziyaretçinin ismarladığı Requiem'i yarım bırakmayı göze almıştı.

Aslında Mozart, olasılıkla 1791 yılı başlarında konçertoya, bassethorn, yaylılar, iki flüt, iki korno için sol majör tonda başlamış ve eserin

el yazmasından (otograftan) kalan notalara göre 199. mezüre kadar yazmıştır. 180. mezürde Mozart'ın la majör tona dönerek ve değişik bir kalemle eseri klarinete çevirdiği sanılmaktadır. Çünkü günümüze otograf olarak yalnızca "Bassethorn için Allegro"nun (KV621b) notası ulaşmıştır. Leipzig'te Gerber tarafından 1801'de yayımlanan konçertodaki bazı değişiklikleri de, J.A. André'nin hazırladığı baskıda, bilinmeyen bir kişinin yaptığı sanılmaktadır.

Hermann Abert "Klarinetle çeşitli yüksekliklerde oluşturulan kontrastların virtüözlüğe kadar gelmesi, pes tonlardaki duygulu şarkılar, eşlik motiflerinde Mozart'ın ilk defa kullandığı karakteristik efektler ve konçertonun tümünde solo çalgının her özelliğini değerlendirmesi, onun bu çalgıya kendini ne kadar yakın hissettiğini ispatlıyor" yazmıştır.

Günümüzde genellikle basset-klarinet ile çalınan ve Mozart'ın en mükemmel partiyonlarından birini içeren bu son konçertosu, piyano konçertolarının (KV488, La Majör No.23) akıcılığına sahip olmakla beraber, bazı temaları Klarinetli Beşli'nin (KV581) tekrar yaratışını anımsatır. Orada burada, Sihirli Flüt Operası'nın törenselliğinden zarıflığına uzanan yansıması da duyulur. Ancak virtüözlük için Mozart yeni bir standart oluşturmuş gibidir. Solo çalgı,

hiçbir zaman Weber'deki gibi aşırı değildir. Çalgının parlaklığı, ustalığı müziğin hizmetinde kalır.

Otograftaki 199 mezüre karşın Andréedisyonundaki gibi 359 mezür uzunluğundaki 1. bölüm, 4/4'lük ölçüde, çabuk (allegro) tempoda, la majör tonda, zarif ve lirik bir orkestra girişiyle başlar. Bu uzun (yaklaşık 2 dakika süren) girişten sonra klarinet ana temayı sunar. Sonra da yeni bir tema yerine girişteki tema kanon biçiminde duyurularak aynı doruk oluşturulur. Yalnızca burada klarinet, birinci kemanların güçlendirilmiş eşliğinde, solo çalgı olarak öne çıkar. Birinci temanın parlak pasaj ve arpejlerle, sıçrayışlarla sürmesinden sonra kısa bir tutti ile başka bir temaya geçilir: Önce la minörde, sonra do majörde beliren iki bölme büyümlü bir hava yaratır: Yalnızca yaylı çalgılar eşliğinde, Klarinetli Beşli'yi anımsatan yapıda sergilenir. Gelişim ise ilk temanın kısaca ve ters bir modülasyonla sunumuyla başlar. Güç, uçucu, alışılmamış orkestral renklerle değişerek tahta üflemler ve yaylıların oktavlı unison yorumu ile (bu en uzun bölüm) sona erer.

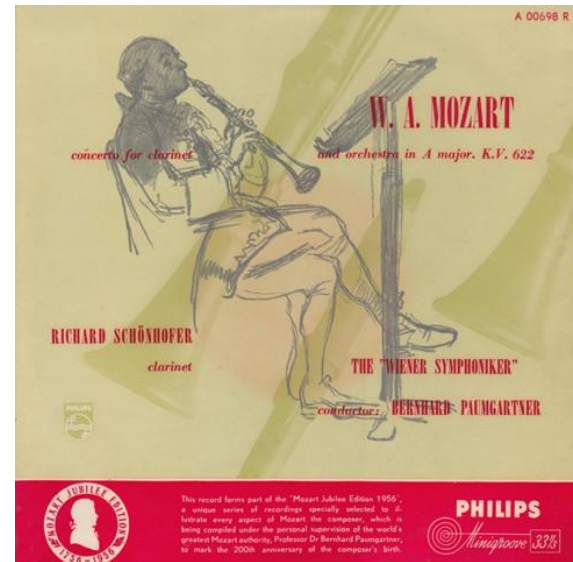
Süre 13'

2. bölüm Mozart'ın yine en duygulu sayfalarını içerir. 3/4'lük ölçüde, re majör tonda, ağır (adagio) tempoda solo klarinetle başlayan bölümde Mozart, soluklu bir ezgiyi önce uzun tutulan cümlelerle sergiler. Sonra da klarinetin pes seslerini çok ustaca değerlendirerek oda müziği stilinde varyasyonlarla işler. Sade olduğu kadar, Sihirli Flüt'ü anımsatan barışçı bir havada, la majöre dönüşen kısa bir orta bölme dışında, tonalite değişikliği de olmadan, tekrarda fagot partisine de önem vererek sürdürülen bölüm, yine klarinetin önderliğinde çok yavaşça sona erer.

3. bölüm, 6/8'lik ölçüde, la majör tonda, çabuk (allegro) tempoda bir rondo'dur. Akıcı, elastiki, sıcak renkli bu finalde hiç de Requiem'in havası yoktur. Ezgiler zarifçe başlar, tatlı

biçimde sona ererken arada güçlü tuttillerle kontrast oluşturulur. Hemen girişte klarinet tarafından sunulan ana tema her tekrarında hafifçe değişir. Orta bölmede fa diyez minör ve re majörde beliren iki yeni tema gizemli bir hava yaratır. Solist ise karanlıklardan bir sıçrayışla iki oktav yükselerek parlak bir pasajı, kanatlanmış bir müziği duyururken eserin Mozart'ın konçerto alanındaki taçlarından biri olduğunu kanıtlar gibidir.

Toplam Süre 26'

- Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.
- [http://imslp.org/wiki/Clarinet_Concerto_in_A_major,_K.622_\(Mozart,_Wolfgang_Amadeus\)](http://imslp.org/wiki/Clarinet_Concerto_in_A_major,_K.622_(Mozart,_Wolfgang_Amadeus))

Kazım Çapacı